Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 133 (10.516). Львів, пятниця 19. червня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 1—2 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл.
ЗА ГРАНИЦЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 СОТ.

Господарська війна?

З днем 15. п. м. заістнував між Німеччиною і Польщею стан ех lex в торговельних взаєминах. На основі арт. 224 женевської конвенції Польща мала привілей вивозити до Німеччини без оплати мита вугіль, залізо, цинк, хемікалії і т. и., але тільки до 15. червня 1925. Приділяючи Польщі Гор. Шлеськ, антанта, а в першу чергу Франція наложила на Німеччину обовязок примусового відбору горішньо-шлеських сирівців, бажаючи не допустити до упадку розвиненого шлеського промислу після переходу його в польські руки.

З днем 15. п. м. цей наложений на Німеччину примус скінчився. Німеччина одержала вільну руку в регуляції своїх торговельних відносин з Польщею. Очевидно, обі сторони змагали до того, щоби оминути стан ех lex. Вже від довшого часу велися в Берліні переговори в справі заключення нормального польсько-німецького торговельного трактату. Та ті переговори тяглися черепашим кроком. Обі сторони намагалися здобути для себе якнайкращі умови. Польща не могла погодитися з одного боку з думкою, що минеться її упривілеєння, а з другого лякалася заливу польської території дешевим і солідним німецьким товаром, що могло би привести до руїни дорого працюючий польський промисл. Зновуж Німеччина не хотіла далі робити Польщі неоправданих подарунків.

Тому й не диво, що в таких умовах переговори застрягли на мертвій точці, що прийшов день, в якому в торговельних взаєминах заіснувала порожнеча. Коли представники Польщі побачили, що Німці не жартують, запанував в польських офіційних і неофіційних колах песимістичний настрій. Досі Поляки були венямииками долі і сприятливих умовин, досі за них працювали і пильно їх оберігали всесильні протектори, а відтепер треба промишляти власною головою.

На день перед упливом речинця привілеїв польський дипльоматичний представник у Берліні Ольшовскі явився у мін. закорд. справ у Штреземана зі запитом, як їм тепер бути. Штреземан дав до пізнання, що економічні відносини є тільки одною стороною загальнополітичної медалі. У звязку з наладнанням торговельних взаємин слід вирішити й політичні. Яснійше висловився в цій самій справі голова німецької торговельної делєгації до переговорів з Польщею д-р Левальд в розмові з головою польської делєгації Прондзиньским (Prądzyński). А саме: Німеччина готова побирати з Гор. Шлеська 60 тис. тон вугля місячно (замісць дотеперішніх 500 тис. тон) під умовою невидалювання німецьких оптантів з границь Польщі, припинення ліквідації німецьких маєтків, відкупу вже зліквідованої німецької власности та згоди на осілість Німців в Польщі. Ясно, що ці умови перекреслюють всю програму польської політики у відношенні до німецького елементу. Тому польські офіційні чинники й польська преса в один голос зазначують, що вони ніколи не згодяться на іюнкtim між господарськими і політичними питаннями.

Та цей одноэгідний польський хор зовсім не лякає Німців. Бо й як же фактично маються справи тільки в торговельній ділянці? Польські чинники зазначують, що вивіз з Польщі до Німеччини в р. 1924 представляв суму 536,129.000 зол., а німецький привіз до Польщі містився в сумі 506,269.000 зол. Значить, обі позиції менше-більше рівноважаться, а з цього висновок, що зі стану ех lex обі сторони понесуть однакові втрати. Але цифри говорять тут дуже мало, бо польський вивіз до Німеччини становить 42·4 прц. всього польського вивозу, а німецький експорт до Польщі обнимав тільки 7 прц. всього німецького вивозу. Німецький торговельний оборот в 1924 р. виносив: з Англією 671 міл. марок, з Голяндією 428 міл. мар., і аж опісля йшла Польща, з 414 міл. марок, не рахуючи инших країн. Коли отже Німеччина була головним відборцем польських сирівців, то Польща була дрібним, побічним консументом польських товарів. А з цього ясно, що після покінчення наложеного на Німеччину імпортового примусу в Польщі, вона найшлася у вигідному положенні диктатора.

Польський міністер торгу і промислу Клярнер потішає себе тим, що на випадок відмови Німеччини від польського вугля мусить зрости внутрішня консумція цього земного продукту, та мусять найтися инші ринки збуту, бо польська вуглева продукція є розмірно невеличка. Коли Зединені Держави продукують річно понад 500 міл. тон вугля, Англія понад 200 міл., Німеччина понад 100 міл., Франція по 60 міл., то Польща лише 32 міл. Щож торкається збуту польського (шлеського) вугля, то в першому кварталі 1924 р. Німеччина взяла 1,400.000 тон, Австрія 640.000 тон, Чехія 137.000 тон, Мадярія 137.000 тон, Данціг 80.000 тон, Румунія 14.000 тон і Югославія 11.000 тон. Як бачимо, то з одного боку польська вуглева продукція є невеличка, а польський вуголь дорогий, з другого боку Німеччина являється найбільшим консументом шлеського вугля. Надії на нові ринки для польського вугля є слабі, або й ніякі, коли зважити, що Румунія, Югославія й Мадярія, не маючи більшого промислу, не консумують вугля. Знову балтійські держави піддержують з Польщею слабкі торговельні взаємини, а зрештою для них вигіднійше спроваджувати дешевий англійський вуголь, як дорогий польський. Також сподівання на внутрішню консумцію є ніякі. Зужиття вугля в Польщі виносить 0·6 тони на голову, в Німеччині 3 тони (5 разів більше), а у Франції 1·8 тони. Щоби збільшити внутрішню консумцію, треба перш усього піднести добробут населення, а на це не заноситься.

Через здержання вивозу шлеського вугля до Німеччини створюється в Польщі прикре положення. Наступає безробіття на Шлеську і зрушується до основ вже й так хиткий польський торговельний біланс. В стані ех lex Німеччина ще й тому є у вигіднійшому положенні, що вона може обійтися без польського вугля, збільшивши свою продукцію у Вестфалії й на німецькому Шлеську. Вистане згадати, що продукція німецького Шлеська, яка в р. 1913 виносила 20 проц. всієї німецької продукції, тепер зросла вже на 43 проц. Та торговельні взаємини Польщі з Німеччиною не обмежуються вуглем. Польща спроваджує з Німеччини ще й помічні машини та готовий товар, дешевий і солідний. Правда, польські чинники погрожують, що ті самі машини можуть спроваджувати з Австрії чи з Чехії, одначе є це „страхи на Ляхи". Вже тепер стан копалень а особливо промислових машин на Гор. Шлеську представляє образ запущення й руїни. Щож станеться, коли Німеччина перестане доставляти машини?

Торговельний трактат з Німеччиною має на меті вирішити теж незвичайно важну справу сезонової робітничо-рільної еміграції.

І так над Польщею заватотів німецький диктат. Польща пручається, кричить, погрожує, одначе безуспішно. Мін. фінансів Вл. Грабскі, який постійно впевнює, що було зле, але вже буде добре, недавно теж висловлював анальогічні пророцтва, а тут уперті й безсердечні Німці перекреслюють всі рахунки і безпощадно нищать всі ілюзії. Так мститься на польському торговельному білянсі, на польському господарстві, на польських робітниках і взагалі громадянах національна політика польського уряду і сойму.

З днем 15 цм. розпочалася економічна війна Польщі з Німеччиною. Чи вона переходово ущухне, чи розгориться у всьому обемі — виявить найблизча будуччина.

---

‡

Поминальне Богослуження

за спокій душ бл. п. о. совітника Порфіра Бажанського, пароха Сорік, його дружини Олександри з Несторовичів Бажанської і доньки Олесі з Бажанських Озаркевичевої відправляється через 30 днів, кожного дня о 7. год. рано, в церкві Преображення Господнього у Львові. Родину й знакомих просить о участь в тім Богослуженню та о молитву
2179 1—1 Родина.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

Політичні новини.

Марокко.

Воєнні події в Марокку розвиваються видно не дуже прихильно для Франції, коли французький премієр Пенлєве вважав за вказане поїхати туди особисто на аероплянї. Ця його воздушна виправа підкреслила недвозначно вагу і значіння подій, що розіграються на межі еспанської і французької полоси в Марокку. Противник Франції Абд-Ель-Крім є певний побіди до тої міри, що висловив надію на опанування Фезу ще перед великим магометанським святом, що припадає на кінець червня. У звязку з тими подіями в Марокку набирає особливого значіння і заява голови еспанської директорії Прімо де Рівери про те, що в Марокку скоро начнуться воєнні операції рішаючого і далекосяглого значіння. Згідно з голосами преси ці операції заключатимуться в спільних операціях еспанської армії та фльоти проти Альхуцемаса, одного з найсильнійше укріплених і головних осередків Ріфкабилів. Всі ті еспанські воєнні операції мали би розвиватися гармонійно з французькими. А Французів останіми часами бють. Як видно з інтерпеляції в польському соймі, яку містимо на иншому місці, то французький уряд почав вербувати до марокканської армії охочих навіть наших нещасних еміґрантів, що поїхали до Франції за гірким куском хліба. Це теж одна з признак що та війна для Франції вже є, а може стати ще більше небажаною та руйнуючою у своїх наслідках.

Китай.

Події в Китаю далі держать у великому напруженню передовсім англійських, японських та американських дипльоматів. Протичужинецький рух у Китаю чим далі то все більше розростається. Вся небезпека того чисто національного тепер китайського руху заключається в тому, що як всюди на Сході, так і там національний рух покористується проти Европейців і инших чужинців наскрізь европейською зброєю та методами боротьби. Цей рух ділає виключно при допомозі тих ідей та засобів, які Китайці засвоїли собі в европейських і американських школах із великого арсеналу політичних та соціяльних поглядів. Коли взяти на увагу, що Китай своїм населенням рівняється населенню малощо не цілої Европи і зважити також пануючий в ньому перманентно крамольний рух і домашні війни, то можна прийти до висновку, що започаткований процес визволення з під чужої непрошеної опіки піде там дуже поволі і що в тойже час вислід шангайського чи кантонського чи якого иншого кривавого навіть епізоду на

Red. czas. „Dilo" we Lwowie, Pr. 431/25. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, jako Trybunał Prasowy we Lwowie, że treść artykułu, umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" Nr. 129 (10.451) z dnia 14.VI. 1925. w artykułach następujących w ustępie, a to: 1) „204" cały artykuł. 2) „Polski porty" ta emigracja w ustępie po słowach: sojm uchwalyw... do końca tego artykułu zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) u. k. zatem dokonaną w dniu 12. czerwca 1925 roku konfiskatę za uzasadnioną i zarządził zniszczenie całego nakładu, wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowego. Zarazem wydał nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1863 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 r. i zagrożenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów dnia 15. czerwca 1925 r.

Hawel.

присвішення того процесу не буде мати тепер ніякого визначнійшого впливу. Великодержави все ще здержуються від гострої збройної інтервенції та приглядаються до всього. А Китайці домагаються від пекінського уряду зірвання всяких дипльоматичних звязків із Англією та Японією. У всіх більших надморських промислових центрах проживають родини чужинців на кораблях, а по містах охоронюють їхнє майно чужоземні десанти.

Річниця смерти Маттеоті в Італії.

Дня 10. червня минула річниця трагічної смерти Маттеоті. Вона дала змогу фашистам поробити підсумки регенерації фашизму після перебутої кризи, що наступила в звязку з убивством Маттеоті. Велике враження того вбивства здавалося змеволить уряд Муссоліні відмовитися від засобів диктаторського режіму та вступити на шлях повороту до легальної парляментарно-демократичної управи. Одначе на ділі сталося зовсім не так. По деякому часі невиразних хитань уряду та пануючої партії побідила внутрішня льогіка диктатури. І не тільки не прийшло до поєднання фашизму з парляментаризмом, але навпаки: у нутрі пануючої партії скріпилося найбільше „революційне“ протипарляментарне крило під проводом теперішнього секретаря партії Фаріначчі. Судова розправа в справі вбивства Маттеоті ще до тепер не розписана, не вважаючи на масу зібраного та впорядкованого на протязі цілого року матеріялу. Коли по вбивстві Маттеоті парляментарна опозиція покинула парлямент і почала боротьбу з режімом Муссоліні чистими легально-моральними засобами, то многі передбачували побіду по стороні узброєних від ніг до зубів фашистів. Так воно і сталося. Покищо побідила фізична сила. Та не треба багато казати про те, що в тій побіді міститься багато небезпек як для держави, так і для самого фашизму, що взяв на себе обовязок буцімто вилічити державу від ран, нанесених їй большевиками, а на ділі втягнув її в страшну внутрішню недугу та завдав їй далеко більше ран своїм безпримірним насильством і диктаторським террором.

Один з ювилеїв.

Пятиліття харківських „Вістей“.

Дня 25. травня обходжено на радянській Україні пятиліття першої радянської української газети „Вісти“, що була і є урядовим органом Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Рад України.

Газета повстала серед важких умовин для большевиків на Україні. Київ був тоді в руках Петлюри і Поляків, з полудня від наступ ген. Врангель із Криму а в Херсонщині бував Махно. В перших своїх початках „Вісти“ були малою, непоказною газетою, що виходила на одній сторінці жовтого непригожого для друку паперу. Нині „Вісти“ є величезною щоденною газетою, в якій находить відбитку все життя радянської України.

Ми не входимо в оцінку всього того, чим заповнені тепер „Вісти“. Та проте слід признати, що вони відограли на протязі від 28. травня 1920 р. по нинішний день величезну ролю на Україні. В 1920 р. тіраж газети виносив 6000 передплатників, нині є їх 70 тисяч. Инша річ, що урядовий орган має все ріжні шляхи для того, щоби передплатників здобути, та це не обезцінює все одно тої великої ролі, яку відіграв саме тому, що появлявся на українській мові.

Історія „Вістей“ це історія всіх перипетій большевизму на Україні. На сторінках того щоденника друкували і друкують свої статті всі лідери радянського уряду на Україні та всі лідери пануючої партії КП(б.)У. Прослідкувати за їхніми програмовими статтями за останніх пять літ значить прослідкувати та познайомитися докладно з еволюцією більшовизму на Україні, з еволюцією національної політики, з розвитком господарства, промислу, з усіми політичними та партійними ухилами від комуністичних канонів і накінець із розвитком почуття суперечностей між Москвою та Україною.

„Вісти“ редагує В. Блакитний (Елланський) колись український соціяліст-революціонер часів Центральної Ради, потім лівий український есер а нині головний редактор того урядового щоденника. Між співробітниками стрічаємо таких Українців як Солодуб, Ряпо, Таран, секретар ВУЦВК-ту Буценко, голова ВУЦВК-ту Петровський, голова Раднаркому України Чубар, визначний партійник Квірінг і инші. Крім названих урядових переважно осіб скупчилося біля „Вістей“ багато чисто культурних українських сил, між якими на перше місце вибивається незвичайно талановитий фейлетоніст Остап Вишня. Надмірна його плодотворність відбивається часто відемно на мистецькому викінченню деяких його творів. Але не зважаючи на те, деякі його річи є незрівнані, а всі вони визначаються здоровим українським гумором та простотою форми і викінчення.

Маючи все повище на увазі, не можемо пройти мовчки біля того ювилею і ми. В. М.

Успіхи Українок на Міжнародньому Конґресі.

Минулого місяця, між 4-тим і 14-тим травня радив у Вашинґтоні Конґрес Міжнародньої Жіночої Ради, найстаршої, бо основаної ще 1888 р., міжнародньої жіночої федерації, яка обєднує в собі жіноцтво всіх частин світа, всіх рас і релігій, що „у взаїмнім зрозумінню і довірю працюють для добра людства“. Провідниці Міжнар. Жіночої Ради називають її залюбки „Жіночим Союзом Народів“. Ця назва характеризує найкраще напрям і обсяг ділання організації, що репрезентує — за посередництвом своїх 48 національних філій — 35 міліонів зорганізованого жіноцтва.

Українську Жіночу Раду, яка від пятьох літ, тобто від 1920 р., входить до складу цього поважного міжнароднього обєднання, репрезентували у Вашинґтоні три делегатки: п-ні Ганна Чикаленко, що живе тепер у Німеччині та пп. Олена Лотоцька і Юлія Яремова, американські еміґрантки. Представниця краю не могла виїхати на конґрес по причині пашпортових трудностів.

Українська делеґація мала перед собою незвичайно велике завдання. Вона мусіла звести боротьбу за право дальшого представництва України в Міжнар. Раді, право, яке піддано в сумнів буцімто з причини втрати Україною державної самостійности. В Міжнар. Раді придержуються принципу, що членами її можуть бути тільки державні нації, які мають свій відповідальний уряд. Тим претекстом покористувалися Польки, які щойно перед роком були прийняті в склад Між. Ради і почали вживати всіх засобів, щоби позбавити Україну заступництва на Вашинґтонському Конґресі та й взагалі довести до виключення Української Жін. Ради. Головно побивалася за це сенаторка Юзефа Шебеко, яка не могла дарувати Українкам, що через них минулого року на зїзді Екзекутиви М. Ж. Р. в Копенгаґі мусіла наслухатися стільки прикрих слів з приводу трагічної смерти бл. п. Ольги Басарабової та з цього часу поклала собі за ціль позбутися з М. Ж. Ради невигідних для неї Українок. Вже від кількох місяців підготовляла п. Шебеко справу ліквідації Української Ради в міжнародній президії, а на кілька тижнів перед конґресом секретарка М. Ж. Р. сповістила Українок, що справа їх приналежности до МЖР. буде на конґресі піддана ревізії. Так отже наші делеґатки вибиралися на конґрес в повній свідомости свого важкого завдання і великої відповідальности.

Українське питання виринуло [illegible] на першому засіданні екзекутиви дня 4. травня. Заходом енерґійному і незвичайно тактованому виступі п-ні Чикаленко відкинуто внесок Шебеко на виключення Української Ради а прийнято величезною більшістю голосів внесення Данки, віцепрезидентки Фоґгаммер, щоби справу афіліяції Української Ж. Ради віддати під розгляд спеціяльній комісії, яка здасть звіт про те на слідуючім зїзді екзекутиви в 1927 р. Не помiг протест сенаторки Шебеко, яка схвильована і обентежена несподіваною для неї симпатією екзекутиви до Українок, домагалася, щоби заборонити українським жіночим організаціям заносити скарги на польські утиски.

Цього рода постанова про покликання окремої комісії для провірення заяви Української Ради не була повним успіхом Українок, — вона лиш відсувала небезпеку на майбутнє. Одначе не покінчився ще Вашинґтонський Конґрес, коли провідниці Міжнар. Ради самі прийшли до переконання, які несправедливі були сумніви піднесені в сторону Українок і як велику кривду вони були би їм заподіяли, коли би були дали послух перфідній Польці. На протязі десятьох днів нарад Конґресу польські делеґатки дали чужинкам стільки доказів свого сліпого шовінізму і безоглядного імперіялізму, — а навпаки Українки дали стільки доказів доброї волі, терпеливости і бажання мирної співпраці з культурними народами світа, що ще перед закінченням Конґресу рішено окончено справу афіліяції Української Ради на нашу користь. На прощальному засіданні Екзекутиви дня 15. травня леді Ебердін, президентка Міжнар. Ради, звернулася до п-ні Чикаленко з такою пропозицією: „Ми почули і побачили в часі конґресу так багато доказів за тим, щоби не позбавляти Українську Жін. Раду її становища серед нас, що я висловлю загальний погляд усіх тут присутніх, коли попрошу Вас переказати Вашим землячкам, щоби Українська Рада і надалі оставалася в складі Міжнародної Ради як її повноправний член“. Ці слова прийняті були бурею оплесків.

Одначе це не була одинока невдача сенаторки Шебеко. Вдруге вона програла в освітній комісії, коли обмірковувано резолюцію, „щоби в краях, де живуть ріжні національности узгляднювано в школах і загалом в усім, що торкається виховання і навчання, — мову, питомий характер і культуру кожної нації“. Шебеко одна проти всіх промовляла за позбавленням меншостей їхніх прав та домагалася, щоби у кожній державі була признана в школах лише одна мова й одна релігія. Її виступ стрінувся зі зрозумілим обуренням представниць культурних націй. Від Українок промовляла за резолюцією освітньої комісії на пленумі Конґресу дня 11. травня п-ні Лотоцька.

Найбільше не повелося пані сенаторці, коли на порядок нарад Конґресу прийшла справа роззброєння. Шебеко одна проти всіх забрала слово проти роззброєння і її виступ скінчився повною компромітацією і дійшло до цього, що їй свистіли з публики...

Не диво, що по цього рода невдачних виступах, Шебекову стрінула ще одна компромітація: а саме, вона провалилася при виборах до Екзекутиви, де кандидувала, поруч Чешки Плямінкової, як славянська кандидатка. Вибрано Плямінкову.

Ілько Борщак.

Спомини Вікхема Стида.

(Trough thirty years (1892-1922.). London 1921. Heinemann.)

Всі, хто по тим чи иншим причинам мали нагоду бувати на численних конференціях, що „розясювали“ оцей нещасний версайський трактат, — добре знають постать Вікхема Стида. Синє убрання, високого росту, трохи горбатий, гарне лице з сивим волосям, з яким так мало гармонізують молоді чорні очі. Йому нераз пропонували високі політичні посади і навіть амбасади, але він мав палкість і гордість свого фаху і назавжди залишився журналістом, правда, одним з перших у світі.

Імя Стида тісно звязане з „Times-ом“. Вже в 24 році, будучи молодим студентом в Берліні, куди — що так рідко в Англії буває — поїхав кінчати студії, Стид надсилає випадкові кореспонденції до найбільшого часопису Сіті. На зорі зрілого життя Стидом заволодів той демон журналізму, якому коли раз попадеш у полон, вже не виспанешся до кінця життя. Після кількох років життя в Парижі де вчителем його був між иншим Сеньобос, Стид входить в „Times“, як „тимчасовий кореспондент“ в Берліні. І тільки за два роки стає „постійним кореспондентом“ в Римі. Звідси в 1899 р. переходить у Відень, де залишається аж до світової війни.

Кореспондент „Times-у“ в Римі і Відні — це свого роду офіціозний амбасадор, що розвиває свою акцію паралельно з акцією амбасадора Його Величности. Стид часто дає свої інспірації амбасадорові, а в найбільш важких випадках не вагається навіть впливати на оріентацію Foreign office. В його споминах зустрічаться розмови з Тітоні́м чи Еренталем, які є по суті справжніми розмовами амбасадора, і нераз через нього уряд передавав свої думки Італії або Австрії. Кожного разу, коли Едуард VII. приїздив на води в Ішль чи Маріенбад, він перше всього бачився зі Стидом, від якого інформувався в політичних проблемах центральної Европи. Відень до війни був прекрасною політичною школою для студіювання національних питань, до яких Стид мав нахил по студіях Сеньобоса. Стид стає фахівцем в справах Габсбурґської монархії і в 1913 р. зявляється в світ його гоміжка „The Habsburg Monarchie“ (в 1914 р. вже 3-те видання та її франц. перекл.), яка підчас світової війни була настольною книгою антантських політичних мужів і дипльоматів. В своїй книзі Стид обговорює також українську справу (ст. 128—131, 289—293), і коли з одного боку він безсторонно виклав польсько-українські відносини в Галичині, підкресливши соборність „30 міліонової української нації від Карпат до Дніпра“ (!) то з другого боку відкреслював габсбурґські пляни, які мали на меті видірвати частину Наддніпрянщини, яка разом зі Сх. Галичиною та Буковиною малаб створити окрему коронну землю в кадрах Австро-угорської монархії. На це нераз покликалася антанта підчас війни.

Перекидаючи сторінки Стида, бачимо перед собою всю політику Европи за останню чверть століття: Боснія і Герцоговина, середземне питання, фатальні години липня і серпня 1914 р., війна, мирова конференція, Женева, Генуя, Вашингтон... Все це блимає перед вами, ніби у фільмі з тою лише ріжницею, що текст цеї фільми завджи жвавий, захоплюючий і з дотепом. Ось наприклад портрет Франца-Иосифа.

„...Хоч він не був взагалі злою людиною і хоч міг часом бути ввічливим, але не мав ввічливости серця. По довгих роках студіювання його характеру я прийшов до переконання, що політично Франц Иосиф не був людиною, а лише династичною інституцією в образі людини. Коли хочете пізнати постать цісаря, необхідно виступдіювати історію Австро-Угорщини за останні 50 років. У нього був спеціяльний династичний опортунізм, і ніхто не міг рахувати цілковито на його прихильність. Народи, що служили йому, подібно окремим особам, легко продавав він иншим, які більше були необхідні в даний мент Габсбурґам. Цісар ніколи не був здатний на вдячність. В його очах для людей і народів було вже досить нагороди, коли мали за щастя працювати на нього“.

Спочатку світової війни льорд Норткліф, Наполеон англійської преси, стає на чолі відомої „Пропаганди у ворожих краях“, яку Людендорф назвав „Міністерством руйнування довіря поміж Німцями“ і яка знову таки, по словам Людендорфа — більше причинилася до поразки Німеччини, ніж Френч і Фош. Директором для пропаганди поміж славянськими народами габсбурґської монархії Норткліф призначує Стида*), який на цій посаді і став гробокопателем двоєдиної монархії. Ця ... він поставив в антантських колах ...

*) Помічником Стида був відомий в західно-українських землях англійський славіст і публіцист Seton-Watson (псевдонім Scotus Viator), який досі цікавиться українською справою. В грудневому числі „The Slavon. Rev.“ за 1923 р. ... уміщено статтю „Умови незалежности України“ з приводу книжки ... „Зєдиненої Держави Східно-Европейської“ [illegible]

Українські делегатки зустрічалися на кожному кроці з висловами симпатії і співчуття а п'д адресою Польщі не шаджено слів різкого осуду і негодування.

Слід ще згадати про виступ пані Чикаленко на публичному мітінгу у Вашингтоні дня 6. травня, де кожна з присутних 45 делеґаток Національних Рад одержала пять хвилин та виголошення промови. І так не пощастилося сенаторці Шебеко, бо промовляла вона одна з останніх, коли авдиторія вже була втомлена, і вона — антисемітка — промовляла поруч делеґатки від Палестини!

У вашингтонській пресі появилися в звязку з Конґресом статейки про українське питання (пор. The Washington Times з 4. травня), деякі газети помістили фотографії української делеґації і фотографії українських дівчат в народніх строях.

Вашингтонський успіх у збереженню за українським жіноцтвом так важної позиції на міжнародній арені становить величний успіх в біжнесі його діяльности. Цю позицію осягнуто при допомозі важких зусиль серед великих трудностів зовнішнього характеру. Щоби її й надалі задержати, на це потрібно не тільки інтензивної праці з боку українського жіноцтва, але й підтримки та зрозуміння цілого громадянства.

Довкола таємної справи.

Причинок до „сучасної етики і моралі".

У вівторок, 16. н. м., в карнім суді у Львові доручено акт обвинувачення відомим сіоністичним діячам: архіт. Корнгаберові, влас. друкарні і великому каменичникові Єгерові, печаткареві Глєзерманові, львівському „Шерльок-Гольмесові" Дворніцкому і „нареченому" служниці Корнгабера Микитинові. Державна прокуратура обвинувачує Микитина за кривоприсягу і клевету, а Корнгабера, Єгера, Глєзермана і Дворніцкого за наклонювання до фальшивих зізнань, за клевету і небезпечні погрози у відношенні до през. суду Гавля. Ціла ця справа тісно вяжеться з невдалим атентатом на президента польської республики Войцеховского і зі справою Штайгера. Вона є дуже поплутана і сензаційна, а обнимає собою повість про занепад громадської й індивідуальної етики і моралі. Героями цього сумного морального гаракірі є передові громадяне жидівської, а радше сіоністичної суспільности, — та покидок громадянства якийсь Микитин.

Хоч акт обвинувачення вже доручено визнавцям „сучасної етики й моралі", то всетаки не вільно подавати докладнійшого його змісту перед відчитанням його в судовій салі. Тому ми змушені тільки коротко подати те, що вже допустив прокураторський олівець в інших газетах.

Оборонці обвинувачених адвокати Грек, Дверніцкі і Кібіц внесли спротив проти акту обвинувачення

Оборонцям йде про те, щоби розправу проти Корнгабера і тов. пересунути на пізнійший час. Коли-б ця розправа відбулася перед розправою Штайгера і колиб наступив засуд, то це вже важким тягарем лягло-б на Штайгера. Яким успіхом увінчається ця тактика, важко передбачити.

Так представляється причинок до „сучасної етики і моралі".

ську і південно-славянську справу. Важко без зворушення читати сторінки, на яких Стид розповідає, яким чином він зносився через війсьдковий кордон з Чехами, прихильниками Масарика. Утворення чеських леґіонів, чому так противилася царська Росія, головна заслуга Стида. Коли доходиш до цього місця споминів Стида, з сумом питаєш себе, чому ніхто зі західно-українських діячів не навязав підчас війни звязків зі Стидом — а він же знав неодного з них у Відні — і чому не була поставлена справа утворення українських леґіонів з полонених в Італії? Тоді не міг би 30. травня 1918 р. представник пол. нац. ком. в Парижі Пільц стверджувати перед пленумом франц. соціял-радик. партії:

„Ми вважаємо, що не можна забути, що з початком війни всі галицькі Українці стали на боці Австрії і що в сучасній кризі австрійської монархії вони йдуть проти всіх Славян Австро-Угорщини"...

А чи знайшовся хоч один Українець, що міг би виснити якслід антанті українську справу? Покликатися все, як роблять у нас, на ворожість à priori антанти — це значить ігнорувати факти і не розуміти тодішнього положення. Тепер, коли є вже досить матеріялів, треба признати, що навіть і до російської революції можна було поставити в краінах антанти українську справу. Ось до решти цікавий епізод зі споминів Стида про його стрічу зі Степанківським підчас війни. Цей епізод має в англ. оригіналі характерну назву „the "biter bit" яку важко передати на українську мову, але зміст її означує: „того..., що хотів укусити, самого вкусили".

„Я їхав із Ціріха у Берн, щоби дігнати Норткліфа. Скоро лише рушив поїзд, у моє купе увійшов якийсь пасажир. Він почав зі мною розмову, попрохавши сірників. Ми розмовляли хвилину по німецьки, по якому він говорив зле, аж доки він не спитав, чи я балакаю по французьки. Французька його вимова мала такий вразливий російський акцент, що я запитав:

— Ви Росіянин?

— І так і ні, я з півдня Росії.

— Себ-то це значить, що Ви Малорос!

— Зовсім правильно — відповів він — і став роз'яснювати малоросійське чи українське питання, на яке я висказав мої думки, арґументовані на моїому віденському досвіді й на розмовах зі Шептицьким. Нараз мій товариш подорожі каже:

— Це Ви будете п. Стид!

— Звідкіля Ви знаєте? — спитав я.

— Бо Ви цілком повторили те, що Ви написали про українську справу у своїй книжці „Habs. Mon." тому три роки назад".

— Так відповів я, а Ви — Степанківський, аґент Шептицького...

ОСТАННІ ВІСТИ.

Проект зем. реф. у соймі.

Комісія земельних реформ кінчить наради над проектом закона про виконання земельних реформ. Дискусія в соймі над проектом заповідається вельми жива. На засіданні сойм. комісії зем. реформ 17. VI. при III. читанні закона про зем. реформу прийшло до сецесії Українців, Звйонзку Хлопск-ого й Визволення.

Вбивство ґуб. Палестини.

Як повідомляють із Єрусалиму вбито в Геброні губернатора півд. Палестини Абрамзона. Вбивник утік. Англійські власти загрозили місту наложенням високої грошевої кари, коли не зловить вбивника.

Вручення франц. ноти.

У второк франц. амбасадор у Берліні в мін. загр. справ зложив франц. ноту, з відповідю на нім. предложення в справі пакту безпеки. Німецької відповіди на ноту Бріяна сподіються в Парижі щойно після 4—5 тижнів. Сподіються, що відповідь дасть основу до дискусії. Текст ноти Бріяна оголосять в пятницю.

Уряд Пенлеве перед упадком?

З Парижа повідомляють, що великі трудноші грозять урядові Пенлеве при голосуванні над земельною реформою. Тому що опозиція голосуватиме проти внесення радикалів, а соц. проти уряд. проєкту, праві часописи догадуються, що уряд Пенлеве впаде ще того тижня.

Італія й ґар. пакт.

В Парижі одержали ноту Мусоліні, в якій Італ. уряд погоджується на ґар. пакт, але покищо — не знаючи, які держави належатимуть до нього — не може мати ясної думки. Тому Італія застерігає собі оконечну відповідь тоді, як Німеччина відповість на фр. ноту і як почнуться мериторичні наради над ґар. пактом.

Справа вил. воєводи.

Становище виленського воєводи не буде обсаджене. Рачкевіч застеріг собі право повороту на це становище, як перестане бути мін. внутр. справ.

Не буде інтервенції великодержав.

Райтер повідомляє, що всякі чутки про спільну акцію великодержав у Китаї є зовсім безосновні. Всі держави не думають інтервенювати у внутрішних справах. Представники великодержав у Пекіні зложили кит. урядові 17. VI. ноту, в котрій зазначують, що згідно з одержаними вістями в усіх частях Китаю зростає ненависть до чужинців а переворотові тенденції затривожуючі. Предст. великодержав звертають увагу кит. уряду на ці побоювання і зазначують, що негайна акція для здавлення заворушень є конечна.

Напад диверсантів.

В околиці Корця на Волині прийшло до сутички 30 большевиків із польською станицею.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Зміна струн.

Я віддавна терпів на манію пописування патріотичних віршів. Кождий календар, кожда одноднівка пишалася, як не моїм віршом, то бодай білим місцем з моїм іменем і назвиском. Цей другий випадок заходив тоді, як я вжив слова „Україна", „герої", „слава", або щось у тому роді.

Байдуже відношення читаючої публики і надмірна печалівість цензури знеохотила мене вкінці до писання українських патріотичних віршів. Бо скажіть Ш. Читачі, чи варто ɛріти днями й ночами, вишукувати ритм і рим, підбирати слова, а ще декуди й уважати на сенс, — на те, щоби публика не читала або прокуратор конфіскував!

Тому я рішив перейти на фейлєтони. Вони більш почитні, більш інтратні, а менше мучать і менше підлягають конфіскаті.

Якийсь час було мені з тим добре і вигідно, але від кількох днів знову зачала мене мучити патріотична манія. Я довго боронився з нею, не піддавався її впливові, та вкінці побачив, що таки не видержу. За багато великих, світлих моментів видвигало що дня наше райське життя, щоб можна було їх не вбрати в поетичну форму.

Возьміть хоч би найсвіжійший: Зединені флоти всіх надбалтійських держав (навіть і тих, які мають півтора метра побережа) роблять демонстрацію проти Радянських Республик.

Чи можна це поминути мовчанкою?!..

Ні!..

Але тим разом я рішив написати патріотичний вірш не для Українців і не по українськи.

В тій цілі засягнув я ради відомого польського поета Nemo, щоб розказав, як то робиться і як він то робить.

Nemo, втішений моєю постановою, відповів:

— Głupstwo! Waćpan, co panu do głowy wlizie. Patrz pan na mnie... Zresztą ja panu dam przepis: „Dwa kieliszki mocnej wódki, pół fanta szyjki i dwa „duże", wymieszać razem. Podlać to wszystko patrjotycznym sosem i dodać do zapachu trochę kulawego rytmu i kilkanaście kalwaryjskich rymów. Postawić na parę godzin w ciemne miejsce, a potem oddać do redakcji."

Я щиро подякував п. поетові за вказівки і, запевнивши собі крім прихильної оцінки цієї поправки сенату, забрався бадьоро до праці.

За тему взяв я таки цю імпозантну демонстрацію фльоти і після виправлення Nemo-м, вірш виглядає ось так:

Znowu cała Europa ma nową sensację:
Floty państw nadbałtyckich robią demonstrację!
Przeciw komu?... Rodacy łatwo się dowiecie.
Przeciw katom czerwonym, co wichrzą wciąż
w świecie!

Demonstracja ta będzie, jak mówią, nielada,
Gdy pod Kronsztat podjedzie bałtycka Armada.

Wszystko to jednak furda, Bolszewik nie głupi
I angielskie drednauty faktycznie ma za nic

А що, Ш. читачі!?... Не добре?... Не хваліть, знаю сам що воно варте! Але мені цікаве не те.

Я рад би тепер побачити міни оттих наших жовтодзюбих контиків, які нераз кривилися на мої патріотичні вірші.

Тепер незай пальці гризуть зі злости на себе самих. Пропадаю для української поезії і всепіло переходжу на чужу літературну ниву як: Костецький, Миронович, Захарясевич, Стебельський, Е. Барвінський, Сроковський і „ім же вість числа“.

Знаю, що тач мене пошанують, а може... може й пришлють 4000 зол. на босяцьку, як ось недавно одному прислали.

Буду жити як у Бога за дверми і вже в третім поколінню мало хто назве карайном.

Галактіон Чінка.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Останнє число „Діла“ сконфіскувала прокуратура за один уступ і два уривки речень з тексту цитованої нами статті парижських „Последних Новостей“ пз. „Москва і Харків“ та за кінець новинки пз. „Поліційні урядники перед судом“.

—

В неділю, дня 1... червня мала в Перемишлі місце

Як рік-річно так і цього року йшла містом українська греко-католицька процесія зі священиками на цвинтар для відправи панахид над могилами помершених. На чолі процесії заражже за хрестом несли два вінці з українськими державними емблемами-тризубами. На несучих вінці накинулися поліцаї та хотіли їх сконфіскувати, учасники процесії до цього не допустили. На допомогу поліцаям кинулися прохожі військові а накінець явився великий відділ поліції з наїженими багнетами та почав приступ на процесію. З важкою бідою вдалося погамувати поліцію та не допустити до кровопролиття. По успокоєнню процесію пропущено на цвинтар, але вже без вінців і без українських національних емблемів.

— **Нещастя з матурою в польських жіночих семинаріях.** Вже в кількох останніх числах льв.-польськ. бруковоі преси появилися крикливі статті на тему незвичайно гострого екзамінування польських семинаристок при семинаріяльних матурах. В Тернополі у приватній польській семинарії почалась матура, на яку приїхав делегат кураторії львівської шкільної округи та вглянувши у тамошні відносини по провіренню письменних задач матуристок, не допустив половини з них до устної матури. Прийшли устні іспити і тоді виявилося, що кандидатки зовсім не підготовані. Дійшло до того, що половина з допущених до матури знов падала при устних іспитах. Польська брукова преса підняла нечуваний гармідер із того приводу. Справою заінтересувалися всі патріотичні зв'язки та почали інтервенювати у всяких можливих інстанціях, щоби дотеперішний перебіг матури уневажнити та назначити новий речинець, щоби кандидатки мали можність відпочати та підготовитися. Очевидно, що найбільше дісталося серед того гармідеру педагогам за те, що вони, мовляв, строгі, надто вимагаючі і т. д. і т. д. Заражже в слідуючому числі тих газет появилися знов алярмуючі вісти про те, що у Львові страшно переслідують при матурі теж кандидаток польської учительської семинарії. Бо ось при устному іспиті громнула 18-літна Владзя та з розпуки почала троїтися. Виходить, що ті польські педагоги і делегати кураторії, це якісь дракони, якісь песиголовці, що нападаються на життя молодих панночок. На ділі то справа представляється дуже просто. Кандидатки йдуть до матури зовсім не підготованими і наслідком того мліють та дістають спазми. Цікаво, що ні в одній українській школі ні одна кандидатка не троїлася ні не попадала в спазми. Так само при матурах у мужеських українських школах не було ніколи таких випадків. А вже не казати про те, що було в Вильні. Якщо це сталось би в українській школі, то не стало би ні школи, ні вчительського персоналу, ні учнів. Все це було би розвязане та поміщене в безпечні місця польських домів поправи тобто тюрми.

— **Було не підписувати деклярацій, то не були б-сьте голодні.** Так сказав шкільний інспектор з Бібрки п. Косцельний при нагоді провірювання деклярацій з доманганням української мови навчання в школі в Ляшках горішних 12. червня н. р. А було досить часу зголодніти, бо інспектор своїми допитами „на що підписували деклярації в якій державі живуть, чому не хочуть польської школи і т. п.“ мучив людей від самого ранку до пізної ночі. З того видно, що центральний уряд у Варшаві видав шкільні закони на те, щоби місцеві уряди (шкільні інспектори) мали знаряддя до виголоджування українського населення.

— **Зміна на становищі відповідального редактора „Світла“.** Як нас інформують, від 14. ч. обняв відповідальну редакцію тижневика „Світло“ п. Василь Бобинський.

— **„Нова хата“,** журнал присвячений модам і справам домашнього господарства, червень 1925. Видає кооператива „Українське народнє мистецтво“. — Такий журнал необхідний для кожної української жінки і наші жінки мусіли дотепер користуватися чужими журналами. Зміст журналу: До читачок: вступне слово та характеристика журналу. Вечерниці: новеля Ярослави Лаговиської, образок з гуцульського життя. Нуждарі (фрагмент) В. Гюго переклад п. Яр. Мандюкової. Моди: огляд найновійших мод. Наша хата: як уладити помешкання, щоби становило гармонійну цілість та було згідне з вимогами гігієни та естетики. Ручні роботи проєктовані Оленою й Ольгою Кульчицькими. Це не є тільки подання ріжних ручних робіт, щоби їх відроблювати, але як приміняти їх до прикрашення хати, щоби було і модерно і мало закраску нашого народнього мистецтва. Перший трикот (гумореска) з німецького А. Вінтерфельда. З Афоризмів Оскара Уайльда. Смотоники. З жіночого руху. Українська кухня. Ради господиням. Ілюстрації: Журнал обіймає чотири сторінки моделів мод (сукні, черевики, білля і діточі одяги). Образок кімнати в українському стилю. Мотив до прикрас, спосіб як вишивати та мережати. Проєкт серветки на стіл, подушки на отоману та рушника (рисунки Олени Кульчицької). Віньєта на окладинці (рисунок Бутовича). Журнал обіймає всі ділянки домашньої культури. Ціна одного числа 1·20 зол. Передплата до кінця року 8 зол. для краю. Для закордону 2 ам. доляри або їх рівновартість. До ілюстрацій з мод можна одержати крої в ціні від 1·20—2 зол. Адреса редакції і адміністрації: Львів, Руська 18|III. (домівка „Нового Часу“).

ОПОВІСТКИ.

Український хор Д. Котка:
у пятницю 19. „ Ясло.
у суботу 20. „ Кросно.
у неділю 21. „ Кросно.
у понеділок 22. „ Сянік. 2150 4—7
у вівторок 23. „ Сянік.
у середу 24. „ Ліско.

Дівоча учительська семінарія і дівоча гімназія (реального типу) УПТ. у Львові, Мохнацкого 12. Вступні іспити до всіх клас відбудуться 22, 23 і 27 червня. Устні і письменні зголошення приймається кождого дня. Вписи до всіх клас відбуватимуться від 20 до 24 червня і від 28. червня до 2 липня. Звертається увагу, що семінарія приймає учениці на всі роки а гімназія тільки до клас від IV—VI. — *В Адріянович* управитель. 2189 1—2

Т-во „Студентська Громада“ у Львові улаштовує в суботу дня 20 червня 1925 в салі при вул. Осолінських ч. 10 (давний „Уль“) Святочний Вечір в честь Івана Франка. Початок в год. 7-ій вечером. Вступ за добровільними датками. 2188 1—2

Свято Евхаристії. В цю неділю 21 пм. по причині Празника Евхаристії відправиться в храмі Преображення св. Спаса Архиєрейська Служба Божа в 9 год. рано. Після Богослуження около год. 10·30 відбудеться торжественний похід на Ринок до чотирьох престолів тамже. На це церковно-народнє святкування проситься отсим уклінно всі наші ПТ. Товариства прибути корпоративно як і всіх вірних города Львова і доокрестних місцевостей явитися на богослуження і до походу.

Безплатна лікарська поміч для вагітних жінок. Що понеділка від 12—1 год. в полудне в домівці тов-а у Львові при вул. Холоновського 15. (бічна Яблоновських) біля Цитаделі ординує безплатне для вагітних жінок лікар д-р О. Подолинський в поралні матерей львівської філії українського краєвого тов-а охорони дітей і опіки над молодю. 2—3

В приватних гімназіях УПТ-ва потрібні учительські сили до навчання польської мови, математики й фізики, природи, географії, історії як також класичні і модерні фільольогії. Рефлектанти наскільки вже мають признане право навчання зглядно повну підставу до него, зголоситься до 15. липня цр. особисто або письменно до Головної Управи УПТ-ва у Львові, Ринок ч. 10|II. п. 2183а) 1—3

Конкурс на посаду учительки при школі вправ жіночої учительської семінарії УПТ-ва в Самборі з правом прилюдности. Подання вносити до Управи цеї школи найдальше до кінця червня цр. долучуючи свідоцтво зрілости, патент на вчительку виділових або хоч народніх шкіл, метрику, доказ приналежности з фотографією і свідоцтво моральности. 2183 1—3

Вписи до учительської жіночої семінарії і школи вправ СС. Василіянок в Станиславові відбудуться 27., а вступні іспити 29. червня цр. Вимоги, як в державних семінаріях. Ціле заведення має повне право прилюдности. 2184 1—4

Виділ т-ва „Шкільна Поміч“ складає отсим щиру подяку першим матуристам коломийської гімназії, які з нагоди зїзду 11. червня цр. зложили щедрий дар 65 зол. на бібліотеку інститута „Шкільна Поміч“. За виділ: *о. І. Сатурський* голова, *Юліян Ковалів* секретар. 2186 1—1

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає О. Костин. Видає Видавнича Спілка „Діло“ З друкарні Видавничої Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.